

Pensament geogràfic

Codi: 101613
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501002 Geografia i Ordenació del Territori	OB	3	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Abel Albet Mas

Correu electrònic: Abel.Albet@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Es requereix el compromís de seguir de manera regular les sessions de classe i de participar-hi activament a través dels canals virtuals que s'indiquin.

Cal assistir, obligatòriament, a la trobada presencial en la data que s'indicarà oportunament.

Per poder seguir l'assignatura és molt recomanable poder llegir textos en català, castellà, anglès, francès i italià.

Objectius

Proposta acadèmica, científica, política i ètica:

L'assignatura consisteix en l'estudi de:

- els marcs fonamentals del pensament geogràfic des del naixement de la geografia moderna fins l'actualitat;
- l'epistemologia i la història de la geografia;
- les teories, conceptes i mètodes de la geografia;
- la geografia en tant que mirada crítica i dissident davant l'expressió espacial de la realitat social, política, econòmica i cultural.

Es busca assumir:

- el compromís crític i social de la geografia: les geografies crítiques com instrument d'interpretació i transformació del món;
- el compromís ètic davant les injustícies, desequilibris i desigualtats socials i espacials que el capitalisme i el neoliberalisme generen en la societat i en el món contemporani;
- el posicionament polític davant actituds, principis i iniciatives espacials que es donen en relació al territori;

- la implicació social en la transformació del territori, en tant que ciutadans i en tant que científics;
- la capacitat de generar un discurs crític i propi davant la realitat territorial, i davant els discursos externs i dominants.

Competències

- Analitzar i explicar els esdeveniments del món actual des d'un punt de vista geogràfic.
- Dominar el coneixement teòric necessari per plantejar problemes geogràfics de manera integrada i combinar un enfocament generalista amb una anàlisi especialitzada.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Contrastar i comparar dades geogràfiques rellevants.
2. Elaborar un treball individual en el qual s'expliciti el pla de treball i la temporalització de les activitats.
3. Interpretar els esdeveniments del món actual a partir del coneixement del pensament geogràfic.
4. Participar en debats geogràfics respectant les opinions dels altres participants.
5. Plantejar problemes sobre la diversitat física, econòmica, social i cultural dels territoris aplicant coneixements de geografia regional.
6. Resoldre problemes de manera autònoma.

Continguts

Programa (molt) orientatiu

- Geografia, la ciència social dels llocs.
- La geografia clàssica i precientífica.
- La institucionalització de la geografia.
- El determinisme ambiental.
- La geografia regionalista francesa.
- La geografia teorètica-quantitativa.
- Les geografies crítiques i radicals.
- Les geografies anarquistes.
- La geografia humanística.
- La geografia en el context postmodern.
- Les geografies postmodernes: redefinint "l'altre" (gènere, orientalisme, postcolonialisme).
- Les geografies postmodernes: redefinint la cultura, els llocs i els paisatges.

- La geografia contemporània a Catalunya i a Espanya.
- Els geògrafs i les geògrafes i la seva activitat professional.
- Geografia i ensenyament.

- Geografia i ideologia; el posicionament de les geografies crítiques.
- Activisme i dissidència; el compromís crític i social de la geografia.
- Justícia espacial i responsabilitat territorial
- Cartografies crítiques.
- Geopolítiques crítiques.
- Reptes ambientals.
- Moviments socials urbans, okupacions, ZTA, el comú.
- La necessitat del pensament espacial crític.

El programa definitiu i efectivament vàlid de l'assignatura es repartirà durant la primera sessió de classe del curs.

Metodologia

Estructura del curs

Les classes presencials són "teòriques" (exposició per part del professor) i "pràctiques" (lectures, debats en fòrum a partir de textos).

Al Moodle de la UAB s'hi localitza documentació i informació imprescindible per al desenvolupament de l'assignatura, tant pel que fa als aspectes organitzatius de l'assignatura com en relació als continguts temàtics de la mateixa. És important tenir-hi accés sovint.

Eventuals estratègies d'ensenyament-aprenentatge desenvolupades pel professor:

- docència en classes magistrals;
- organització de les sessions de fòrum i debat;
- impartició de sessions de pràctiques;
- proposta i guiatge en lectures obligatòries;
- tutories dels treballs;
- desenvolupament de casos;
- eventualment, participació de conferenciants externs;
- eventualment, sortides de camp i visites a exposicions.

Activitats que, previsiblement, realitzaran els/les alumnes:

- assistència/seguiment ineludible a les sessions de classe;

- participació necessària en les sessions de fòrum i debat;
- participació necessària en les sessions de pràctiques;
- lectura sistemàtica de textos obligatoris; presentació de resums i ressenyes;
- assistència a les eventuais sortides de camp i les visites a exposicions;
- desenvolupament d'un assaig breu (escrit, individual, tutoritzat pel professor);
- preparació i presentació pública (oral, en grup, tutoritzat pel professor) d'un fòrum de debat sobre una temàtica relacionada amb el pensament geogràfic;
- realització d'una prova escrita o oral.

Per imposició, la guia docent d'aquesta assignatura inclou la fórmula d'esmentar unes "competències", "hores", "activitats formatives" i "resultats d'aprenentatge", tot i que no s'adiu amb els criteris del professor.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	50	2	3, 5
Tipus: Supervisades			
Classes pràctiques	25	1	1, 2, 3, 4, 5, 6
Tipus: Autònomes			
Classes pràctiques	25	1	2, 6

Avaluació

Avaluació i recuperació

Avaluació de les classes teòriques:

- *Assaig creatiu breu d'iniciació a la recerca.* Treball escrit individual. [L'avaluació valorarà l'expressió adequada, la coherència en el desenvolupament, el maneig de bibliografia, l'originalitat, etc.].
- *Prova individual.* [L'avaluació valorarà l'assimilació de coneixements, la capacitat d'anàlisi, de síntesi i d'interpretació].

Avaluació de les classes pràctiques:

- *Fòrum de debat temàtic a partir de les lectures proposades.* [L'avaluació valorarà l'expressió oral correcta i adequada, el maneig de bibliografia].
- *Resum escrit de cadascuna de les lectures obligatòries.* Treball individual. Cal entregar un mínim de resums. [L'avaluació valorarà la capacitat de síntesi i de captació-abstracció de les idees principals; es valorarà, de manera especial, la presència, l'actitud, la participació i les aportacions en els debats de classe fets a partir de les lectures].

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es

realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Per poder ser avaluat/da cal haver entregat-presentat totes les parts avaluables i haver participat activament en les sessions de fòrum-debat. La no presentació d'alguna de les parts avaluables comportarà un «No avaluable» com nota final. Per poder recuperar alguna part suspesa cal haver-se presentat a totes les parts avaluables. Només són recuperables l'assaig creatiu i la prova individual. En la recuperació la nota màxima global serà un 5. La recuperació no servirà, en cap cas, per «millorar nota».

Segons la normativa de la Facultat de Filosofia i Lletres i de la UAB, «la còpia o plagi de material, tant en el cas de treballs com en el cas dels exàmens, constitueixen un delictes que serà sancionat amb un zero a l'activitat. Es considera "còpia" la reproducció, total o parcial, del treball d'un/a altre/a company/a. "Plagi" és el fet de presentar com a propi tot o part d'un text d'un/a autor/a, sense citar les fonts». Aquells actes d'avaluació en què hi hagi hagut irregularitats (còpia, plagi) no seran recuperables.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Els criteris d'avaluació definitius i efectivament vàlids es donaran a conèixer durant la primera sessió de classe del curs.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assaig creatiu breu d'iniciació a la recerca	20%	20	0,8	1, 2, 3
Fòrum de debat a partir de les lectures proposades	20%	5	0,2	3, 4, 5
Prova individual	40%	5	0,2	3, 6
Resum escrit de cadascuna de les lectures proposades i participació a classe	20%	20	0,8	3, 4

Bibliografia

Algunes pistes bibliogràfiques generals:

AITKEN, Stuart i Gill VALENTINE (eds.) (2006). *Approaches to Human Geography*. Londres: Sage.

ALBET, Abel (ed.) (2019). *Maria Dolors Garcia-Ramon. Geografía y género, disidencia e innovación*. Barcelona: Icaria.

ALBET, Abel i Núria BENACH (eds.) (2012). *Doreen Massey. Un sentido global del lugar*. Barcelona: Icaria.

ALBET, Abel i Núria BENACH (eds.) (2018). *Gentrification as a global strategy. Neil Smith and beyond*. Londres: Routledge.

ALEGRE, Pau (ed.) (2012). *Paul Vidal de la Blache: geografía general I regional. L'obra a Annales de Géographie (1891-1919)*. Barcelona: Societat Catalana de Geografia.

ALFARO, María Belén (et al.) (eds.) (2014). *Desafíos de la geografía. Teorías, métodos i perspectivas*. Santa Fe: Universidad Nacional del Litoral.

ALLEMAND, Sylvain (dir.) (2007). *Comment je suis devenu géographe*. París: Le Cavalier Bleu.

- ALLEN, John i Doreen MASSEY (eds.) (1995). *Geographical worlds*. Milton Keynes-Oxford: The Open University Press-Oxford University Press.
- ARFUR, Leonor (coord.) (2005). *Pensar este tiempo. Espacios, afectos, pertenencias*. Buenos Aires: Paidós.
- ARNAU, Xavier (et al.) (2007). *Ciència i compromís social. Élisée Reclus (1830-1905) i la geografia de la llibertat*. Barcelona: Residència d'Investigadors CSIC-Generalitat de Catalunya.
- BAGNASCO, Arnaldo (et al.) (2009). *Le frontiere della geografia*. Novara: UTET.
- BAILLY, Antoine i Robert FERRAS (1997). *Éléments d'épistémologie de la géographie*. Paris: Armand Colin.
- BARNES, Trevor J. i Eric SHEPPARD (eds.) (2019). *Spatial Histories of Radical Geography: North America and Beyond*. Londres: Wiley.
- BAYÓN, Manuel i Nataly TORRES (eds.) (2019). *Geografía crítica para detener el despojo de los territorios. Teorías, experiencias y casos de trabajo en Ecuador*. Quito: Colectivo Geografía Crítica Ecuador / Ediciones Abya-Yala.
- BENACH, Núria (ed.) (2017). *William Bunge. Las expediciones geográficas urbanas*. Barcelona: Icaria
- BENACH, Núria i Abel ALBET (eds.) (2010). *Edward W. Soja. La perspectiva postmoderna de un geógrafo radical*. Barcelona: Icaria.
- BENACH, Núria i Abel ALBET (eds.) (2019). *David Harvey. La lógica geográfica del capitalismo*. Barcelona: Icaria
- BENKO, Georges i Ulf STROHMAYER (eds.) (2004). *Human Geography. A history for the 21st century*. Londres: Arnold.
- BERG, Maggie i Barbara SEEGER (2016). *The slow professor: challenging the culture of speed in the academy*. Toronto: University of Toronto Press.
- BIEHL, Janet (2017). *Ecology or catastrophe. The life of Murray Bookchin*. Oxford: Oxford University Press [trad. cast.: *Ecología o catástrofe. La vida de Murray Bookchin*. Barcelona: Virus, 2017].
- BLUNT, Alison i Jane WILLS (2000). *Dissident geographies. An introduction to radical ideas and practice*. Londres: Guilford Press.
- BRET, Bernard (et al.) (eds.) (2016). *Justicia e injusticias espaciales*. Rosario: UNR Editora (Editorial de la Universidad Nacional de Rosario)..
- BRUNET, Roger; Robert FERRAS i Hervé THÉRY (1992). *Les mots de la géographie. Dictionnaire critique*. Montpelhièr-París: RECLUS-La Documentation Française.
- BUNGE, William (2011). *Fitzgerald. Geography of a revolution*. Athens: University of Georgia Press
- CAMPILLO, Antonio (2019). *Un lugar en el mundo. La justicia espacial y el derecho a la ciudad*. Madrid: Catarata.
- CAPEL, Horacio (1981). *Filosofía y ciencia en la Geografía contemporánea. Una introducción a la geografía [Nueva edición ampliada]*. Barcelona: Serbal [2012].
- CAPRON, Guénola (et al.; eds.) (2011). *La geografía contemporánea y Elisée Reclus*. Mèxic DF: Publicaciones de la Casa Chata.
- CASTRO, Iná Elias de; Paulo Cesar da Costa GOMES i Roberto Lobato CORRÊA (2012). *Olhares geográficos: modos de ver e viver o espaço*. Rio de Janeiro: Bertrand Brasil.

- CLAVAL, Paul (2001). *Épistemologie de la géographie*. París: Nathan.
- CLOKE, Paul (et al.) (2004). *Practising Human Geography*. Londres: Sage.
- CLOKE, Paul; Philip CRANG i Mark GOODWIN (eds.) (1999). *Introducing Human Geographies*. Londres: Arnold [3a ed. revisada: Londres: Routledge, 2013].
- CLOKE, Paul; Philip CRANG i Mark GOODWIN (eds.) (2004). *Envisioning Human Geographies*. Londres: Arnold.
- CLOKE, Paul i Ron JOHNSTON (eds.) (2005). *Spaces of geographical thought*. Londres: Sage.
- CORNA PELLEGRINI, Giacomo (2007). *Geografia diversa e preziosa. Il pensiero geografico in altri saperi umani*. Roma: Carocci.
- COVERLEY, Merlin (2006). *Psychogeography*. Londres: Pocket Essentials [trad. cast.: *Psicogeografía*. Madrid: Carpe Noctem, 2014].
- CRANG, Mike i Nigel THRIFT (eds.) (2000). *Thinking space*. Londres: Routledge.
- CRESSWELL, Tim (2004). *Place. A short introduction*. Londres: Blackwell.
- CRESSWELL, Tim (2013). *Geographic thought. A critical introduction*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- DARDEL, Éric (1952). *L'Homme et la Terre. Nature de la réalité géographique*. París: Presses Universitaires de France. [trad.cast.: *El hombre y la Tierra. Naturaleza de la realidad geográfica*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2013].
- DAVIDSON, Joyce; Liz BONDI i Mick SMITH (eds.) (2005). *Emotional geographies*. Aldershot: Ashgate.
- De VECCHIS, Gino i Cosimo PALAGIANO (dirs.) (2003). *Le parole chiave della geografia*. Roma: Carocci.
- DELGADO-MAHECHA, Ovidio (2003). *Debates sobre el espacio en la geografía contemporánea*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.
- DORLING, Danny i Carl LEE (2016). *Geography*. Londres: Profile.
- EGOZ, Shelley, Karsten JØRGENSEN i Deni RUGGERI (eds.) (2018). *Defining Landscape Democracy. A Path to Spatial Justice*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Élisée Reclus. *La passion du monde* [DVD]. Un film de Nicolas Eprende. Groupe galactica - Antoine Martín prod. 2012.
- FARINELLI, Franco (2016). *La invenció de la Terra*. Barcelona: Societat Catalana de Geografia.
- FEATHERSTONE, David (2008). *Resistance, space and political identities. The making of counter-global networks*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- FEATHERSTONE, David i Joe PAINTER (eds.) (2013). *Spatial politics. Essays for Doreen Massey*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- GARCÍA HERRERA, Luz Marina i Fernando SABATÉ (eds.) (2015). *Neil Smith. Regeneración urbana y desarrollo desigual*. Barcelona: Icaria.
- GIBSON-GRAHAM, J.K.; Jenny CAMERON i Stephen HEALY (2013). *Take back the economy: An ethical guide for transforming our communities*. Minneapolis: University of Minnesota Press [trad. cast.: *Retomemos la economía. Una guía ética para transformar nuestras comunidades*. Bogotá: Universidad Javierana, 2017].
- GLACKEN, Clarence J. (1967). *Traces in the Rhodian shore*. Berkeley: University of California Press [trad. cast.: *Huellas en la playa de Rodas*. Barcelona: Serbal; 1996].

GREGORY, Derek (1994). *Geographical imaginations*. Cambridge: Blackwell.

GREGORY, Derek; Ronald J. JOHNSTON; Geraldine PRATT; Michael WATTS i Sarah WHATMORE (eds.) (2009). *The Dictionary of Human Geography*. Londres: Wiley-Blackwell [5a ed.].

HAESBERT, Rogério; Sergio NUNES-PEREIRA i Guilherme RIBEIRO (dirs.) (2012). *Vidal, Vidais. Textos de geografia humana, regional e política*. Rio de Janeiro: Bertrand Brasil.

HARRISON, Stephan; Steve PILE i Nigel THRIFT (eds.) (2004). *Patterned ground. Entanglements of nature and culture*. Londres: Reaktion Books.

HARVEY, David (1996). *Justice, Nature and the Geography of Difference*. Oxford: Wiley-Blackwell. [trad. cast.: *Justicia, naturaleza y la geografía de la diferencia*. Quito: IAEN, 2018 y Madrid: Traficantes de Sueños, 2018].

HARVEY, David (2001). *Spaces of capital. Towards a critical Geography*. Edinburgh: Edinburgh University Press [trad. cast.: *Espacios del capital. Hacia una geografía crítica*. Madrid: Akal, 2007].

HARVEY, David (2009). *Cosmopolitanism and the geographies of freedom*. Nueva York: Columbia University Press [trad. cast.: *El cosmopolitismo y las geografías de la libertad*. Madrid: Akal, 2017].

HARVEY, David (2014). *Seventeen contradictions and the end of capitalism*. Londres: Profile [trad. cast.: *17 contradicciones y el fin del capitalismo*. Quito: Instituto de Altos Estudios Nacionales del Ecuador, 2014].

HENDERSON, George i Marvin WATERSTONE (eds.) (2009). *Geographic Thought. A Praxis Perspective*. Londres: Routledge.

HIERNAUX, Daniel i Alicia LINDÓN (eds.) (2007). *Tratado de geografía humana*. Rubí: Anthropos.

HOLLOWAY, Lewis i Phil HUBBARD (2001). *People and Place. The extraordinary geographies of everyday life*. Harlow: Prentice Hall.

HOLLOWAY, Sarah L.; Stephen P. RICE i Gill VALENTINE (eds.) (2003). *Key concepts in Geography*. Londres: Sage.

HOLT-JENSEN, Arild (1988). *Geography. History and concepts*. [trad. cast.: *Geografía. Historia y Conceptos*. Barcelona: Vicens Vives; 1992].

HUBBARD, Phil; Rob KITCHIN; Brendan BARTLEY i Duncan FULLER (2002). *Thinking geographically. Space, theory and contemporary Human Geography*. Londres: Continuum.

HUBBARD, Phil; Rob KITCHIN i Gill VALENTINE (2004). *Key thinkers on space and place*. Londres: Sage.

HUBBARD, Phil; Rob KITCHIN i Gill VALENTINE (2008). *Key texts in Human Geography*. Londres: Sage.

JOHNSTON, Ronald J.; Derek GREGORY; Geraldine PRATT i Michael WATTS (eds.) (2000). *The Dictionary of Human Geography*. Londres: Blackwell [4a ed.].

JOHNSTON, Ronald J. i James D. SIDAWAY (2004, 6a ed.). *Geography and geographers: Anglo-American Human Geography since 1945*. Londres: Arnold.

LACOSTE, Yves (2018). *Aventures d'un géographe*. París: Equateurs.

LEFEBVRE, Henri (1974). *La production de l'espace*. París: Anthropos [trad. cast.: *La producción del espacio*. Madrid: Capitán Swing, 2013].

LEFEBVRE, Henri (1968). *Le droit à la ville*. París: Anthropos [trad. cast.: *El derecho a la ciudad*. Madrid: Capitán Swing, 2017].

LÉVY, Jacques; Jean-Nicholas FAUCHILLE i Ana PÓVOAS (2018). *Théorie de la justice spatiale. Géographies du juste et de l'injuste*. París: Odile Jacob.

- LINDÓN, Alicia i Daniel HIERNAUX (dirs.) (2010). *Los giros de la geografía humana. Desafíos y horizontes*. Rubí: Anthropos.
- LINDÓN, Alicia i Daniel HIERNAUX (dirs.) (2010). *Geografías de lo imaginario*. Rubí: Anthropos.
- LIVINGSTONE, David N. (2003). *Putting science in its place. Geographies of scientific knowledge*. Chicago: The University of Chicago Press.
- LOBO, Patricia (ed.) (2019). *Ser territorio. La geografía y el anarquismo*. Madrid: La Neurosis o las Barricadas.
- LOPES DE SOUZA, Marcelo (2017). *Por uma geografia libertária*. Rio de Janeiro: Consequencia Editora.
- LUSSAULT, Michel (2007). *L'Homme spatial. La construction sociale de l'espace humain*. Paris: Seuil [trad.cast.: *El hombre espacial. La construcción social del espacio humano*. Buenos Aires: Amorrortu, 2015].
- MASSEY, Doreen (2005). *For Space*. Londres: Sage.
- MATTHEWS, John A. i David T. HERBERT (2008). *Geography. A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- MATTHEWS, John A. i David T. HERBERT (eds.) (2004). *Unifying Geography. Common heritage, shared future*. Londres: Routledge.
- MENDOZA, Cristóbal (ed.) (2008). *Tras las huellas de Milton Santos. Una mirada latinoamericana a la geografía humana contemporánea*. Rubí: Anthropos.
- MIRANDA, José A. (2015). *Sobre la distancia y las implicaciones sociales, materiales e ideológicas de la comprensión acelerada del mundo*. Madrid: La Neurosis o Las Barricadas.
- MITCHELL, Don (2000). *Cultural geography. A critical introduction*. Oxford: Blackwell.
- MONTOYA G., Jhon Williams (ed.) (2009). *Lecturas en teoría de la geografía*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.
- MOREIRA, Ruy (2006). *Para onde vai o pensamento geográfico? Por uma epistemologia crítica*. São Paulo: Contexto.
- MURPHY, Alexander (2018). *Geography. Why It Matters*. Cambridge: Polity Press [trad.cast.: *Geografía ¿Por qué importa?* Madrid: Alianza Editorial, 2020].
- NAYAK, Anoop i Alex JEFFREY (2011). *Geographical Thought. An Introduction to Ideas in Human Geography*. Londres: Routledge.
- NEVE, Mario (2004). *Itinerari nella geografia contemporanea*. Roma: Carocci.
- NOGUÉ, Joan (2008). *Entre paisajes*. Barcelona: Àmbit.
- NOGUÉ, Joan (ed.) (2018). *Yi-Fu Tuan. El arte de la geografía*. Barcelona: Icaria
- NOGUÉ, Joan i Joan ROMERO (eds.) (2006). *Las otras geografías*. València: Tirant lo Blanc.
- ORTEGA, José (2000). *Los horizontes de la geografía. Teoría de la geografía*. Barcelona: Ariel.
- ORTEGA, José (2004). «La geografía para el siglo XXI» in José Romero (ed.) *Geografía Humana. Procesos riesgos e incertidumbres en un mundo globalizado*. Barcelona: Ariel; pp. 25-53.
- PEET, Richard (1998). *Modern geographical thought*. Oxford: Blackwell.
- PEREC, Georges (1974). *Espèces d'espaces*. París: Galilée [trad. cast.: *Especies de espacios*. Barcelona: Montesinos; 1999].

PRYKE, Michael; Gillian ROSE i Sarah WHATMORE (eds.) (2003). *Using social theory. Thinking through research*. Londres: Sage.

PUENTE, Paloma (2011). «La reconstrucción de los enfoques críticos contemporáneos y el rol del espacio. Una visión desde la Geografía», *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 57(2); pp.223-254.

QUESADA, Rodrigo (2015). *Eliseo Reclus. Geógrafo anarquista*. Santiago de Chile: Eleuterio.

RAMÍREZ, Blanca i Liliana LÓPEZ (2015). *Espacio, paisaje, región, territorio y lugar: la diversidad en el pensamiento contemporáneo*. México: Instituto de Geografía, Universidad Nacional Autónoma de México.

ROUGERIE, Gabriel(2000). *L'homme et son milieu. L'évolution du cadre de vie*. París: Nathan.

ROUTLEDGE, Paul (2017). *Space invaders. Radical geographies of protest*. Londres: Pluto Press.

SALA, María i Ramon J. BATALLA (1999). *Teoría y métodos en geografía física*. Madrid: Síntesis.

SANTOS, Milton (1978). *Por uma geografia nova. Da crítica da geografia a uma geografia crítica*. São Paulo: Hucitec [trad. cast.: *Por una geografía nueva*. Madrid: Espasa Calpe; 1990].

SMITH, Neil (1984), *Uneven Development. Nature, Capital and the Production of Space*. Athens: University of Georgia Press, 3ª ed., 2008 [trasd. cast.: *Desarrollo desigual. Naturaleza, capital y la producción del espacio*. Madrid: Traficantes de Sueños, 2020].

SOJA, Edward (1989). *Postmodern Geographies. The reassertion of space in critical social theory*. Londres: Verso.

SOJA, Edward (2010). *Seeking spatial justice*. Minneapolis: University of Minnesota Press [trad. cast.: *En busca de la justicia espacial*. València: Tirant Humanidades, 2014].

SOLANA, Miguel (coord.) (2016). *Espacios globales y lugares próximos*. Barcelona: Icaria.

SULLIVAN, Rob (2017). *The Geography of the Everyday. Toward an Understanding of the Given*. Athens: The University of Georgia Press.

The Antipode Editorial Collective (ed.) (2019). *Keywords in Radical Geography: Antipode at 50*. Londres: Wiley.

TUAN, Yi-Fu (1999). *Who am I? An autobiography of emotion, mind and spirit*. Madison: University of Madison [trad. cast.: *¿Quién soy yo? Una autobiografía de la emoción, la mente y el espíritu*. Barcelona: Melusina; 2004].

UNWIN, Tim (1992). *The place of Geography*. London: Longman [trad. cast.: *El lugar de la Geografía*. Madrid: Cátedra; 1995].

WERNER, Marion; Jamie PECK; Rebecca LAVE i Brett CHRISTOPHERS (eds.). (2018). *Doreen Massey. Critical dialogues*. Newcastle upon Tyne: Agenda Publishing.

La bibliografía definitiva i efectivament vàlida es donarà a conèixer durant la primera sessió de classe del curs.

Per a cada tema del programa el professor facilitarà una bibliografia específica.